

İlköğretim Okullarında Yer Alan Sınıf Panolarının Öğrenme Sürecine Katkıları Hakkında Görüşler

Orhan Karataş¹

Makalenin Alanı: Eğitim Bilimleri

TÜRKÇE ÖZET

Makale Bilgileri	Özet
Geliş Tarihi 27.01.2022 Kabul Tarihi 29.03.2022	
Anahtar Kelimeler İlköğretim okulları Sınıf panoları Öğrenme süreçleri	Bu makalede ilköğretim okullarının derslik, koridor ve diğer bölümlerinde yer alan panoların öğrenme süreçlerine etkileri üzerinde durulacaktır. Panoların okul ve sınıf ortamlarını güzelleştiren, aynı zamanda görsel öğrenme konusunda çok etkili bir rol üstlendiği günümüzde, özellikle ilköğretim okullarında bölüm ve dersliklerin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Panoların; öğrenmeği destekleyici olumlu özellikleri, panoların nasıl olması gerektiği ve pano hazırlanırken nelere dikkat edilmesi gibi konular üzerinde durulacaktır. Öğretmen merkezli eğitim anlayışından öğrenci merkezli eğitim anlayışı geçiş eğitim programını oldukça olumlu yönde etkilemiştir. Her öğrencinin öğrenme becerisi farklılık göstermektedir. Bu nedenle bireysel farklılıklar göz önünde tutularak öğrenme ortamlarının her öğrenciye hitap eder şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrencilerin öğrenme stilleri, öğrenme açısından önemli bireysel farklılıklardan birini oluşturmaktadır. Eğitim öğretim programlarının istediğimiz şekilde sürdürülmesi farklı değişkenlerin doğru yer ve zamanda ve bir arada bulunması ile mümkün olabilir. Okulun fiziki şartlarının yanı sıra öğrencinin ilgisini çeken ve mutlu olmasını sağlayacak ders içi etkinliklerin sağlıklı yürütülebileceği iç açıcı öğrenme ortamlarının oluşturulmasının öğrenmedeki etkisi büyüktür. Böyle dersliklerin oluşturulmasında en çok yararlanılan sınıf içi öğretim nesnesi olarak panolar karşımıza çıkmaktadır.

İNGİLİZCE ÖZET

Article Info	Abstract
Received 27.01.2022 Accepted 29.03.2022	
Keywords Primary school Classroom boards Learning process	In this article, the effects of the bulletin boards in the classrooms, corridors and other departments of primary schools on learning processes will be emphasized. Today, when bulletin boards play a very effective role in visual learning, which beautifies school and classroom environments, they have become an indispensable part of departments and classrooms, especially in primary schools. Positive features of the boards that support learning, how the boards should be and what to pay attention to while preparing the board will be emphasized. From the teacher-centered education approach, the student-centered education approach had a very positive effect on the transition education program. Learning skills of each student differ. For this reason, learning environments should be arranged in a way that appeals to each student by considering individual differences. Students' learning styles constitute one of the important individual differences in terms of learning. The continuation of education programs as we wish may be possible with the presence of different variables at the right place and time and together. In addition to the physical conditions of the school, the creation of heartwarming learning environments where in-class activities can be carried out in a healthy way that attracts the attention of the student and makes him/her happy has a great impact on learning. Bulletin boards appear as the most used in classroom teaching object in the creation of such classrooms.

¹ Kars İlkokulu, Kars, e-mail: orhankaratas360@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5245-1880, (Corresponding author)

1. GİRİŞ

Okul çocuğun ailesi dışında kendini güvende hissettiği ve sosyalleştiği ilk ortamdır. Bu ortamın çocuğa görsel ve konfor anlamında beklentileri karşılayan, merak duygusunu canlandıran bir şekilde dizayn edilmesi gerekmektedir. Okul kelimesi ilk duyulduğunda akla ilk gelen derslik çağrışımdır. Eğitim sistemimiz içerisinde farklı okul kademeleri ve öğretim basamakları yer almaktadır. Eğitim sistemi programlar yoluyla hedeflerine ulaşmayı amaçlar. Programın amacına ulaşması için de uygun eğitim ortamlarına ihtiyaç vardır. Bu kademelerden ilköğretimin temelini oluşturan 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda sınıf içi eğitim ortamlarının düzenlenmesinde sınıf panoları önemli bir görev üstlenmektedir. Okullarda kullanılan, öğretmen ve öğrencilerin sıklıkla yararlandıkları yardımcı ürünler arasında panolar gelir. Yazı tahtalarının dışında sınıfta en çok kullanılan nesne sınıf panolarıdır. Okul ve sınıf panoları, öğretmenlere ve öğrencilere pekiştirmede yardımcı olmasının yanında öğrenmeyi kolaylaştırmakta ve görsel öğrenen öğrenciler için çok destekleyici olmaktadır.

Bilgi edinme sürecinde bireyin genel yeteneği, gelişimsel özellikleri, içerisinde bulunduğu toplumsal çevre, ön bilgileri, güdüsü, bilişsel süreçleri, duyguları, geçmiş yaşantıları, yaşadığı toplumun kültürü, ailesi vb. öğrenmeyi etkileyen değişkenlerdir. Var olan bütün bu etkenler bireyler için öğrenme yollarının ve bilgiye uyumun farklılaşmasına, böylece öğrenme sürecinde her bireyin öznel bir yaklaşım sergilemesine neden olması neticesinde her bireyin kendine özgü bir öğrenme stili ortaya çıkmaktadır (Erden ve Altun, 2006).

Eğitim ortamları; personel, fiziksel donanım, öğrenme materyalleri gibi alt öğelerden oluşan ve içinde dinamizmi barındıran bir yapı olarak tanımlansa da dil gelişimi, bilişsel gelişim ve sosyal-duygusal gelişim gibi sosyal bileşenlerden ayrı da düşünülemez (Arslan-Karaküçük, 2008; Morrison, 2008). Eğitim ortamlarının niteliği; çocuk- yetişkin etkileşimini, deneyimlerin kalitesini, program ve etkinlik gibi pek çok faktörü etkilemektedir. Bu nedenle eğitim ortamları düzenlenirken işlevselliği düşünülmelidir (Kıldan, 2010)

Bu makalemizde öğrenci seviyesine uygunluğu, dikkat çekmeye yarayan uyaranları barındırması, öğrenilen bilgilerin hatırlanmasını sağlayan ve ders işleniş sürecinde öğretmenlerin sürekli kullandığı sınıf içi panoların önemi üzerinde duracağız.

İyi tasarlanmış eğitim ortamları çocukların etkin öğrenmelerini destekleyerek yaratıcı problem çözme becerilerini geliştirmesinin yanında çocukların yeni fikirler üretmesine, durumlar arasında ilişkiler kurmasına yardımcı olabilmektedir (Aktaş-Arnas ve İncoğlu, 2019). Eğitim ortamlarının çocuklar için sağlıklı, güvenli ve çekici materyaller ile donatılması, çocuk

başına düşen alanının çocukların rahat bir şekilde zaman geçirmesine olanak sağlaması çocukların gelişim alanlarının desteklenmesine olumlu katkılar sağlayabilmektedir.

Okulun ve bölümlerinin uyumlu dizayn edilmesi okul yönetiminin öğrenci, öğretmen ve eğitime verdiği önem konusunda ipucu verir. Okullardaki görselliğe çok özenilmeli itina gösterilmelidir. Çünkü okulun uyumlu dizaynının öğretim üzerinde önemli etkileri vardır. Bu konuda okul çalışanlarının fikirleri alınarak daha iyiye ulaşma konusunda katkı vermeleri sağlanmalıdır. Ne yazık ki birçok okul müdürü ve okul müdür yardımcıları okulların fiziksel görünümünün iyileştirilmesi için öğretmenler kadar çaba göstermemektedir; halbuki okulun diğer eğitim kurumlarından artı yönde bir farklılık göstermesi öğretmenden çok okul yönetiminin hanesine artı bir değer olarak yazılmaktadır. Okul yönetimi ve öğretmenler sıradan bir okulun görüntüsüne çekicilik getirerek çevreden olumlu dönütler alan, öğrencilerin gelmek için can attığı ve mutlu olduğu bir okul kültürü yaratıp güzel bir hava kazandırabilirler.

Bir okulu ve sınıfı (dersliği) verimli bir şekilde kullanabilmenin farklı yolları vardır. Okulu temiz ve düzenli tutmak, güzelleştirmek, sahip olduğu öğretmen, veli, öğrenci potansiyelinin farkına varmak çok önemlidir. Sınıfın genel görünüşü ve uyumu hem öğrenciler için hem de öğretmen için çok önemlidir. Okulun bölümlerinde ve sınıflarda yer alan araç gereçlerin uyumlu olması öğrenciler için olumlu bir örnek teşkil eder. Planlayarak ve dikkat ederek oluşturulan bir sınıf, öğrenciyi psikolojik yönden olumlu etkiler. Sınıfa aktif bir görsellik kazandırmak kullanışlı bir sınıf ortamı oluşturmak için renk seçimine de dikkat etmeyi gerektirir.

Etkili bir okul ortamı, görüntü bakımından öğrencileri ve öğretmenleri olumlu yönde geliştirerek onların olumlu kişilik bilinci geliştirmelerine katkı sağlar. Bu sebeple öğretmen ve öğrencilerin sınıf ve okulun bölümlerinin görselliği hakkında görüşlerinin alınması faydalı olacaktır. Öğrenciler, okulun ve sınıfın düzenlenmesinde görev almaktan ve fikirlerinin alınmasından mutluluk duyarlar. Sınıfın içinde güzellik ve uyum olması, öğrencinin mutluluğuna destek olan bir durumdur ve öğrencinin başarısı için çok önemlidir. Çünkü sanatsal algı insanın mutlu olmasına ve çevresine güzellikler saçmasına yol açan önemli bir farkındalıktır.

Fiziksel ortam olarak okullarda karşılaştığımız görsel unsurlar okulun güzel ve çekici görünmesini sağlamanın yanında çevresel faktörler ve diğer okullar tarafından takip edilen örnek alınan bir okul olmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle okullar sadece kendi öğrenci ve öğretmenleri için değil, iyi örnek olabileceği ihtimalini de hesaba katarak okul içi ve sınıflarını

görsel anlamda güzel bir şekilde donatılmalıdır. Öğretmen ve öğrenci bileşenlerinin zamanlarının büyük bir bölümünü geçirdiği sınıflar uyumlu nesnelerle donatılmalıdır. Çünkü öğrenci üzerinde olumlu etkiler bırakmak için bu çalışmaların yapılması gerekmektedir. Uyumlu bir şekilde oluşturulmuş sınıf ortamı, öğrencilerin dikkatini çekmeyi ve motive etmeyi kolaylaştırır. Her şartta imkanlar dahilinde oluşturulabilecek uygun sınıf ortamının düzenlenmesi amaçlanmalıdır. Çünkü ortam olarak uygun düzenlenmiş sınıflarda öğretim faaliyetleri daha etkili yapılmaktadır. Öğrencilerin okula geldikleri ilk günkü sınıfın görünümü, bundan sonraki her gün, öğrencilerin ve öğretmenlerin okula gelmelerinde, öğretimde ve öğrenmede önemli bir rol oynar. Öğretimde sınıf ve okulun bölümlerinin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkili olduğu ve hedeflenen davranışlara ulaşmada önemli bir yeri olduğu bilinen bir gerçektir (Demiriz vd, 2011; Hestenes vd., 2015).

1.1. Pano Nedir?

Sınıf içi kullanım alanına göre farklı boyutlarda olabilen, üzeri kumaş vb. malzemelerle kaplı, içeriğinin daha önceden tasarlanarak ders işleniş sürecini yansıtan yapıdaki öğretim araç gerecidir. Dersliklerde ve okulun çeşitli bölümlerinde yer alır. Okul bölümlerinde bulunan panolar genellikle belirli gün ve haftaların önemini anlatıldığı bir formatta hazırlanmaktadır. Ayrıca bu panolar ana sınıfı, özel eğitim öğretmenleri, rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenlerince farkındalık oluşturulmak istenen konular için de çok yoğun bir şekilde kullanılır. Örnek verecek olursak; 2 Nisan Dünya Otizm Farkındalık Günü Panosu, Değerler Eğitimi Kazanımları, Down Sendromu Farkındalık Günü, Yeşilay Haftası vb. günler panolar sayesinde verilmek istenen mesajlar öğrencilere ulaştırılır.

1.2. Panoların Özellikleri Nasıl Olmalıdır?

Sınıflarda belirlenen konularda öğrencilerin dikkatini cezbetmek, sınıfı güzel bir şekilde dekore etmek ve belirli gün haftalarda amaçla ilgili öğrenci etkinliklerine yer vermek amacıyla sınıf panoları oluşturulur. Sınıfta yer alan panolarda duyuru ve öğrenci etkinlikleri sergilenmelidir. Sınıf panosunda olması gerekenler sınıf düzeyine, okul kademesine göre farklılıklar gösterebilir. Ağırlıklı olarak sınıf panolarında duyurular, mevsim şeridi, tarih şeridi, harfler ve sayı tabloları gibi sınıf düzeyine uygun afişler yer alır. Bunların dışında özel gün ve haftalarda sınıf öğretmenin öğrencileriyle yaptığı çalışmalara da yer verilir. İlkokullarda yer alan sınıflarda Atatürk köşesi, temel kavramlarla ilgili panolar yer almaktadır.

Sınıf panolarında duyuru ve öğrenci etkinlikleri ile hazırlanması gereken köşeler dışında öğretmen ve öğrencilerinin birlikte hazırladığı dikkat çekici konulara yer verebilir. Sınıf panolarının hazırlanmasında öğretmen ve öğrenciler için herhangi bir sınırlama söz konusu değildir. Sınıf panoları, okul kültürünü sanatsal olarak tanıtması bakımından da kullanışlı bir özelliğe sahiptir. Sınıf ya da ders öğretmenleri panoya yer almasını istedikleri konunun özelliklerine uygun materyal çalışmaları yapabilirler. Sınıf panosu hazırlanırken keçe, parlak ya da mat kumaşlar, her tür boya gibi çok çeşitli malzemeler kullanılabilir. Pano köşe isimleri, belirli gün ve hafta için öğrencilerle birlikte belirlenebilir. Bu konuda öğrenciler rahat bırakılarak yaratıcılıkları desteklenebilir. Belirli gün ve haftalar için pano isimleri bir yarışma şeklinde oyunlaştırılarak da belirlenebilir. En sonunda tüm öğrenci gruplarının çalışmaları panoya asılır.

- Sınıfta yer alan çocukların yaş grubu fizyolojik özelliklerine uygun olarak öğrencinin göz hizasında olması işlevselliğini artıracaktır.
- Etkinliklerle ilgili dokümanların kolayca sabitlenebileceği bir yapıda olmalıdır.
- Öğrencilerin güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek ve deprem anında devrilmesini engelleyecek şekilde duvara sabitlenmiş olmalıdır.
- Konuların işlenişine göre güncellenerek hazırlanmalıdır.

1. 3. Sınıf İçi Panoların Faydaları Nelerdir?

Öğrencinin yaptığı çalışmaların herkesin görebileceği şekilde sergilenmesi yeni çalışmalar için cesaretlenmesine yol açar. Yazmış olduğu bir şiirin ya da yapmış olduğu bir resmin sergilendiğini gören öğrenci sanatsal ve edebi anlamda daha üstün çalışmalar yapmak için motive edilir. Pano düzenlemesinde aktif olarak görev alan öğrencilerde estetik anlayışı gelişir ve kas gelişimine katkıda bulunur. Zihninin yaptığı işe odaklanmasına böylece dikkat dağınıklığının önlenmesine katkıda bulunur.

Panolar için öğrencilerin yazmış olduğu yazı çalışmaları güzel yazı yazmaya teşvik eder. Kazanımları destekleyici görsellerin panolarda yer alması konunun kavranmasını ve hatırlatılmasını destekler. Sınıf panoları sadece öğrenciler için değil okulda görev yapan diğer öğretmenlerinde faydalandığı bölümlerdir. Kendi sınıfı ve öğretim süreciyle kıyaslama yapma imkânı bularak yeni fikirlerle tanışmasına katkı sağlar.

1. 4. Panoların Özellikleri Neler Olmalıdır?

Sınıf içi panolar iki grupta incelenebilir.

1.4.1. Öğrenci Çalışmalarının Sergilendiği Panolar

Bu panolarda tamamen öğrencilerin eğitim öğretim dönemi içerisinde yapmış oldukları belirli gün ve haftalara ait yaptığı çalışmalar, görsel sanat çalışmaları, yazı çalışmaları, proje ödevleri vb. çalışmalar sergilenir.

Bu panolarda;

- Çalışmalara tüm öğrencilerin katılımı sağlanmalı
- Sadece beğenilen çalışmalara değil tüm öğrencilerin çalışmalarına yer verilmeli
- Sergilenen çalışmalarda estetik kaygılar gözetilmemeli

1.4.2. Kazanımları ve Öğrenmeği Destekleyici Panolar

Kazanımları ve öğrenmeği destekleyici panolar genellikle öğretmen tarafından ders anlatım sürecini desteklemek amacıyla kazanımlara uygun olarak ve pekiştirme amacı güden çalışmaların sergilendiği panolardır. Özellikle Türkçe, matematik, hayat bilgisi, fen bilimleri ve sosyal bilgiler dersleri gibi mihver derslerin işlenişe önemli katkı sağlar.

Bu panolarda;

- ❖ Sürekli güncellenmeli
- ❖ Yapılan çalışmaların dikkat çekici özellikte olması için zıt renkler tercih edilmeli
- ❖ Yazı puntosu öğrencinin rahatlıkla okuyabileceği boyutta olmalı
- ❖ Sınıf seviyesine uygun olmalı
- ❖ Sade ve anlaşılır olmalı

Bu panolara ek olarak sınıflarda bulunan Atatürk Köşesi, Mevsim Şeridi ve Sayı Tabloları gibi panolarda sınıflarda yer almaktadır. Bu panoların yıl boyunca sabit ve değişmeden kalması zamanla öğrenme etkisini yitirmektedir. Bu sorunu ortadan kaldırmak için panolar sabit değil konular işlendikçe sınıf ortamına getirilmeli ve öğrencilerin katkıları ile oluşturulmalıdır. Özellikle Atatürk Köşeleri, yaşayan Atatürk Köşesi şeklinde düzenlenmelidir.

Yani Atatürk'ün hayatıyla ilgili verilmesi gereken kazanımlarla beraber dersler işlendikçe pano tamamlanmalıdır. Böylelikle önceki bilgiler hatırlanır ve adım adım öğrenme gerçekleşir. Her sınıfın seviyesi birbirinden farklı olduğu için panolar sınıf seviyelerine uygun olmalıdır. Örneğin birinci sınıf yer alan Atatürk Köşesi ile dördüncü sınıfta yer alan Atatürk

Köşesi birbirinden farklı olmak zorundadır. Çünkü her sınıf seviyesinde farklı Atatürkçülük kazanımları yer almaktadır. Sabit panoların kullanılması durumunda sınıf düzeyine uygun olmayan görseller konunun ya basit kalmasına ya da zor öğrenilebilir olmasına yol açar.

Atatürkçülük kazanımlarından örnek verecek olursak birinci sınıfta Atatürk'ün hayatı, doğum tarihi ve yeri ailesi (anne, babası ve kız kardeşi), ölüm tarihi ve yeri gibi kazanımlar yer alırken, dördüncü sınıfta fikir hayatı, askeri hayatı ve siyasi hayatı gibi konuları yer almaktadır.

2. SONUÇ

Eğitim ortamlarında yani okullarda öğrencilere kazanımları aktarmada sadece anlatım yöntemi yeterli değildir. Öğrencilerin dikkatlerini çekmek ve farkındalık oluşturmak için eğitim ortamlarının çeşitli uyaranlarla donatılması gerekmektedir. Bunun en önemli yolu uygun eğitim ortamı ve çevreyi hazırlamaktır. Tüm okullarda, okulun çeşitli bölümlerinde ve dersliklerde panolardan yararlanılmaktadır. Burada asıl dikkat edilmesi gereken husus sınıf düzeyine ve öğrenci seviyesine uygun panoların hazırlanmasıdır.

Hazırlanan panolarla öğrencinin zihinsel ve görsel olarak uyarılması, farkındalık sağlanması ve konuların daha iyi pekiştirilmesi sağlanmakta ve istenilen kazanımların alınmasında öğretim sürecine katkı sağladıkları görülmektedir. İyi tasarlanmış eğitim ortamları öğretmen ve çocuk arasındaki ilişkiyi etkileyecek, yaşanılır bir çevre oluşturmaktadır. Kaliteli eğitimin iskeleti olarak kabul edilen eğitim ortamları, eğitime katkı sağlayabileceği gibi diğer taraftan engelleyici bir rol de üstlenebilmektedir. Eğitim ortamlarının özel olarak tasarlanmış olması ve öğretmenlerin programın amaçlarına uygun bir şekilde düzenlemeler yapmaları son derece önemlidir. (Cohen, Manion ve Morrison, 2010).

İlköğretim kurumları yönetmeliğinde “Öğrencilerin; resim, şiir, kompozisyon ve benzeri etkinlikleri ile drama, tiyatro, müzik, halk dansları, bayram törenleri ve kutlama günlerine ait çekilmiş fotoğrafları okul koridorları ve diğer uygun alanlardaki panolarda sergilenir” (MEB, 2014) ifadesiyle eğitim ortamlarında pano kullanmanın önemine değinilmiştir. Yaşamın neredeyse her alanında görsel unsurların yaygınlaşması, eğitim alanında görsel unsurları kullanmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır (Ünver ve Genç, 2013).

Görsel araçlar, daha çok duyu organını uyardığı, öğrencinin ilgi ve dikkatini çektiği için öğrenmeyi kolaylaştırır. Eğitim-öğretim aktivitelerinin yapıldığı ortamlar, öğrenme ve öğretme süreçlerinin gerçekleştiği, öğrencilerin akranlarıyla ve bilgiyle tanıştığı alanları ifade eder. Okul ortamları fiziki mekân, donanımlar, öğretim araç-gereçleri ve öğretmenlerin özelinde yapılan

çalışmalardan oluşan çok boyutlu bir yapıdır. Okulun mevcut fiziki yapısının öğretmen ve öğrencilere uygunluğu etkili bir öğrenme/öğretme sürecinin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Sınıflarda yer alan görsel nesnelerin derse karşı ilgiyi artırdığı, öğrencilerin düşünme ve sorgulama becerilerini geliştirdiği bilinen bir durumdur. Okul bölümlerine ve sınıflara asılması düşünülen pano vb. görsel nesneler konusunda öğrenci ve öğretmenlerin öneri ve istekleri dikkate alınmalıdır. Bu ve benzeri görsel nesnelerin öğrencileri düşündüren ve dikkatlerini çeken görseller olması gerekmektedir. Okulun bulunduğu çevreye ait, tarihi belge özelliği taşıyan nesnelerin aslının veya görselinin de okul duvarlarında yer alması da uygun olacaktır. Ayrıca okul duvarlarına asılacak görseller konusunda okul öğrencilerinin görüşlerinin alınması ve onların katılımı ile bu görsellerin oluşturulması, görsellerin daha etkili olmasını sağlayabilecektir. Sınıf ortamında ve okul ortamında öğretim süreçlerinde panolar aktif bir şekilde ve sürekli güncellenerek kullanılmalıdır (Güngördü, 2003).

KAYNAKÇA

- Aktaş, Arnas, Y. & İnceoğlu, Ö. S. (2019). *Okul öncesi çocuklarda gelişim, öğrenme ve okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenme ortamları*. Y. Aktaş, Arnas. Çocuk merkezli öğrenme ortamları içinde (s. 1-36). Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, Karaküçük, S. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel/mekânsal koşullarının incelenmesi: Sivas ili örneği. *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 32 (2), 307-320.
- Cohen, L, Manion, L. & Morrison, K. (2010). *A guide to teaching practice*. (5th edition). London: Routledge
- Demiriz, S., Karadağ, A. & Ulutaş. İ. (2011). *Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. & Altun, S. (2006). *Öğrenme stilleri*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Hestenes, L., Kintner-Duffy, V., Wang, Y., K., La Paro, S., Mims, Crosby, D., Scott-Little, C. & Cassidy, D. (2015). Quarterly comparisons among quality measures in child care settings: Understanding the use of multiple measures in North Carolina's QRIS and their links to socialemotional development in preschool children. *Early Childhood Research Quarterly*, 30, 199–214.
- Kıldan, O. (2010). Okulöncesi eğitim bağlamında eğitim hizmetlerinde kalite. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 111-130.
- MEB. (2014). *Millî eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği*. 26 Temmuz 2014 Cumartesi Resmî Gazete Sayı: 29072.
- Morrison, G. S. (2008). *Fundamental early childhood education* (5. Edition). New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.

Ünver, Ş. & Genç, A. (2013). Görselliğin gücü: Almanca ders kitaplarında yer alan görselliğe ilişkin öğretmen görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 393-404.